

Aukščiausios prabos rašytojas. – *Times*

VASARA VASAR!

Jonathan
Smith

OBUOLYS

VASARA VASARĪ

Jonathan
Smith

Romanas

Iš angļu kalbos vertē
HELGA GAVĒNAITĒ

OBUOLYS

Tylos! Kalbės Prezidentas. 1949 metai

Artėjo prezidento didžiosios kalbos momentas. Pirštų barbenimas į stalą, reikalavimas laikytis tvarkos – viskas vyko prezidento pašonėje ir nepraslydo negirdomis pro jo dešiniąją ausį, susėdusieji prie pagrindinio stalo viską kuo puikliausiai suprato. Na, o besirengiantieji viešai kalbai – juk žinote, jei kada nors teko tai daryti, – visuomet sunkiai nustygsta vietoje, vos prisėda ant kėdės. Laukdami tos akimirkos, knebinėja maistą, užsimano į tualetą arba pajunta, kad ima džiūti burna tarsi žokėjams, išsirikiavusiems prie Njumarketo* starto linijos. Įsitempę ir pasiruošę startui, puikiai suprantantys, kad netrukus pasaulio akys nukryps į juos.

O prezidento atveju – suklus tūkstančiai ausų.

Ne, jis nesijaudino. Nė trupučio. Jeigu jaudintųsi, juk būtų pasirašęs visą kalbą, užuot tik brūkštelėjęs kelias frazes antroje valgiaraščio pusėje, iš visos širdies mėgaudamasis vakariene. Prezidentas visuomet tvirtindavo, kad maistas ir gėrimai skirti tam, kad jais mėgautumėsi.

* Njumarketas (Newmarket) – žirgų lenktynės, vienos pirmųjų lenktynių Britanijoje, į kurias susirinkdavo žirgų lenktynių elitas.

Iš tiesų, prezidentas nekantriai laukė savo kalbos, savo gulgės giesmės: žinojo, ką reikia pasakyti susirinkusiesiems. Ir, dievaži, tą ir ketino iškloti.

Jis laukė starto.

Tačiau!

Barbenimas į stalą, nors ir pakankamai garsus, kad pats galėtų jį išgirsti, mažai ką reiškė susėdusiesiems atokiau ir buvo nė motais didžiulę galeriją užtvindžiusiems džiaugsmingai klegantiems vyrams. Šis garsas nė kiek netrikdė tolumoje su cigarų dūmais sumišusio ir palubių link kylančio skardaus juoko. Prie tolimųjų stalų įsitaisę jaunesnieji akademikai, viena ausimi nugirdę renginio vedėjo barbenimą, kaip visuomet mandagiai apsimetė nieko negirdį. Prieš daugybę metų sėdėdamas jų vietoje prezidentas irgi darydavo lygiai tą patį ir naudodavosi ta pačia delsimo taktika, tik kur kas prasčiau. Taigi, suprasdamas, kad kažkam mandagiai barbenant į stalą nuošaliau įsitaisę vakarienės dalyviai neužsičiaups, prezidentas atsigrėžė į vedėją ir liepė pamėginti dar kartą, tik šį kartą „trinktelėti smarkiau“. Ir vedėjas, vyras ir iš stuomens, ir iš liemens, puikiausiai suprato prezidentą: pabeldė garsiai ir lėtai, ir šis bildesys reiškė gerokai daugiau negu „na-gi, da-bar, džentel-menai, pra-šau dė-me-sio“.

Jis laukė starto.

Ir tai, didesnis garsas bei iškalbingos pauzės, padėjo pasiekti tikslą. Nutilo net ir didžiausią klegesį kėlęs stalas; pagaliau visiems nuščiuvus, vedėjas, išsipustęs raudonais apdarais, atstatęs savo plačią tarsi kubilas krūtinę, taip nutaisė balsą, kad šis pakiltų virš susirinkusiųjų galvų, praskrietų pro dviem arba trimis cilėmis ant sienų sukabintus paveikslus, prasiveržtų pro raudonmedžio duris ir nuaidėtų iki paties Pikadilio.

– Jūsų Karališkoji Didenybe, – kreipėsi vedėjas, o žodis „Didenybė“ padėjo įsivyrauti pageidaujamai pagarbiai tylai. – Jūsų Ekscelencijos, Jūsų Šviesybės, brangūs ponai ir džentelmenai, prašau tylos. Kalbės Karališkosios menų akademijos prezidentas seras Alfredas Maningsas.

Taip, jis!

Tylos. Kalbės antrasis kažkokio Safolko malūnininko sūnus, žemės vaikas. Bet juk Konsteblis**, didysis Konsteblis, – irgi Safolko malūnininko sūnus. O kas gi nesipūstų žengdamas jo pėdomis?*

Vedėjo kalbėsenoje nuskambėjo kažkas tokio, kas iš tiesų patiko prezidentui. Jis visuomet pabrėždavo, jog geras renginio vedimas prilygsta artilerijai: išvalai pabūklų vamzdžius, užtaisai sviediniais, nustatai teisingą trajektoriją ir paleidi kurtinančią salvę į priešą. Prisitai-

* Safolkas (Suffolk) – grafystė Rytų Anglijoje.

** Džonas Konsteblis (John Constable) – XIX a. pradžios anglų tapytojas, vienas įžymiausių peizažistų.

kyti – ugnis! Ir priešas nukautas. *Priešas? Bankete Berlingtono rūmuose?*

Koks priešas?

Priešų čia yra, ir jų apstu.

Kol renginio vedėjas palengva tarė savo frazes, prezidentas mėgavosi absoliučiai kiekvienu žodžiu, gėrėjosi kiekvienu aiš-čiai ta-ria-mu skiemeniu. *Štai taip, – pasakė sau, – būtent taip reikia pristatyti žmogų – tiesiai šviesiai, nemekeinant ir nepilstant iš tuščio į kiaurą.*

„Jūsų Karališkoji Didenybė“ – jam iš dešinės tikrai stypčiojo gerokai susitaręs Glosterio hercogas.

„Jūsų Ekscelencijos“ – prie kiekvieno stalo sėdėjo dievažin kokių šalių ambasadoriai, įskaitant ir prie pagrindinio stalo įsitaisiusį kažkokį turką ar tą poną Akį-Kakį.

„Jūsų šviesybės“ – taip, įskaitant ir patį Kenterberio arkivyskupą, ką tik netoliese tauškusį kažkokius niekus su tuo keistuoliu admiralu ir feldmaršalu. Galustalėje pamatė senį Montį. Jau nekalbant apie daugybę lordų ir džentelmenų, gausybę pasipūtėlių baltutėliais iškrakmolytais marškiniiais ir saujelę lepšių, nesugebančių atskirti padoraus paveikslo nuo arklio šlapimo balutės.

Nagi, dabar surimtek, Alfredai, – liepė sau. – Atsargiai, vyruti, juk sėdi ne aludėje „Karieta ir žirgai“, esi*

* „Karieta ir žirgai“ (*The Coach and Horses*) – Londone, Soho rajone, veikianči aludė.

civilizuotoje draugijoje, apsuptas garbingų ir nusipelnusių ponų. Jie čia atvyko ne tik dalyvauti prabangioje vakarienėje, bet ir todėl, Alfredai, kad nori pasiklausyti tavo kalbos, kurioje pasakysi, jog traukiesi iš prezidento posto ir, kaip Dievą myliu, jie šitą išgirs!

Vedėjui ištarus paskutiniuosius žodžius „seras Alfredas Maningasas“, salėje pasigirdo kažkas panašaus į sveikinimo aplodismentus. Daugiausia plojo Vinstonas ir sėdintieji netoliese, prie pagrindinio stalo. Tiesą sakant, to pakako, kad žmogus pajustų šioki tokį pripažinimą už viską, ką pavyko nuveikti būnant prezidentu. Aplodismentams nutilus, seras Alfredas nurijo dar vieną gurkšnį vyno – velniškai gero paties išrinkto raudonojo vyno – ir pasitikrino, ar tvarkingai užsegtos kelnės. Įsitikinęs, kad dėl jų gali būti ramus, atsistojo.

Banketas vyko sausakimšoje Trečiojoje Berlingtono rūmų galerijoje, Pikadilyje. Į vakarienę sugužėjo šimtas aštuoniasdešimt svečių. Prezidentas akimis perbėgo žvakių šviesoje skendinčius stalus ir, sugniaužęs abu kumščius, krumpliais įsirėmė į baltą staltiesę. Kalbėdamas jis mėgo laikytis tokios pozos. Šitokia kūno padėtis ne tik perkeldavo svorį nuo jo netvirtosios kojos, bet ir (jo manymu) puikiai tiko puolimui.

Taigi. Štai ir jis.

O ten jie.

Prezidentas drąsiai nužvelgė Akademią. Iš jo pusės nebūtų pernelyg įžūlu pasakyti „savo“ Akademią. Prezidentas stovi priešais Akademijos narius, visai tautai klausantis jo žodžių per radiją. Tūkstančiai žmonių nuo Džon O Grotso iki Lands Endo* įsijungę radijo imtuvus, tūkstančiai paprastų dorų žmogelių, kuriems patinka paprasta ir aiškia anglų kalba sakoma tiesa.

Taigi, išmušė tiesos akimirka.

– Jūsų Karališkoji Didenybė, – lėtai prakalbo jis, – brangūs Lordų rūmų nariai ir džentelmenai.

Kaip pats ir norėjo, prezidentas skyrė užtektinai laiko kiekvienam skiemeniui. Po pavykusio vakaro jis visuomet pabrėždavo, kaip svarbu neskubėti; visuomet geriausia, kai arklys namo risnoja gražiai palengva, kai žengia takeliais. Kaip ne kartą yra tekę patirti savo kailiu, jei tik paskubėsi, gali kūlvirsčia nusiristi ant žemės. Deja, jis kalbėjo ne tik lėtai, bet ir *pernelyg* lėtai. Ir visai nenoromis jo balsas perėmė kai kurias vakaro vedėjo kalbos manieras.

– Mane, – pradėjo jis, – ap-ima-kaž-koks-ne-rimas. Įvykus kažkokiam y-pa-tin-gam susita-rimui, visi šie tostai pakelti už prez-i-dentą.

* Nuo Džon O Grotso iki Lands Endo (*from John O'Groats to Land's End*) – tai atstumas tarp labiausiai nutolusių, imant šiaurinį ir pietinį taškus, Didžiosios Britanijos vietovių.

Tuose žodžiuose pernelyg daug *r* ir *p* garsų. Prezidentas suprato, kad šie garsai gali tapti tikru praeiksmu: jeigu nebus apdairus, netrukus ims deklamuoti Edgaro Alano Po „Varną“* arba kartoti kokią kvailą greitakalbę, maždaug „vidur prūdo blūdas plūdur“, ar pasakys dar ką nors panašaus.

Stabtelk, – patarė sau, – padaryk pauzę, Alfredai!

Jis nutilo. Dabar metas skubiai žvilgtelti į užrašus, kuriuos brūkštelėjo ant antrosios valgiaraščio pusės. Pakėlęs plono kartono lapą, prezidentas išvydo:

*Šabli vyne troškintą jūrų liežuvi
Ančiuką su alyvuogėmis rožių padaže
Žaliuosius žirnelius
Šviežias bulves
Smidrus
Šv. Onorė tortą
Ledus
Sausainius ir pyragaičius
Desertus ir kavą*

Iš to nedaug naudos, jeigu jau patekai į bėdą ir nežinai kur eiti. Bet tame lape jis pastebėjo ir visai neblogai pieštuku nupieštą cigarą traukiantį Vinstoną, brūkštelį

* Aliuzija į Edgaro Alano Po eilėraštį „Varnas“.

prieš mažiau nei dešimt minučių. Ir velniškai panašų. Visiškai panašų į Vinstoną, smarkiai susikūpinusį, raukšlėta kakta, su dideliu cigaru – *tas vyrukas pavaizduotas tobulai, ar ne taip ir turėtų atrodyti piešinys, argi neturėtų būti panašus į subjektą?*

Patenkintas šia mintimi ir jos padrąsintas, prezidentas vėl ryžtingai pasiruošė tęsti kalbą, tik šį kartą nusprendė risnoti, taip sakant, truputį timptelėti vadeles.

– Žinau, ką tai reiškia, ir visuomet žinojau, ką reiškia sėdėti prie stalo susirinkus gerokai didesnei draugijai. – *Ką? Žymiai didesnė draugija, ką tai reiškia? Nieko tokio, tuoj tuoj.* – Toliau puotaukite ir gerkite, nelabai kreipdamis dėmesį į stovintį prie stalo vargšą prezidentą, kad ir ką, paprastai šnekant, jam būtų tekę patirti, kad ir kaip būtų tekę suktis iš padėties.

Prezidentas iškvėpė orą. Nors iš pradžių nuskambėjo šioks toks žodžių kratynys, bet šitas sakinyss jau buvo gerokai sklandesnis. Prakalbus apie „puotavimą, gėrimą ir menką dėmesį“ prezidentą užplūdo bjauri akimirka, kuomet apėmė jausmas, kaip panika smelkiasi į delnus, kuomet ūmai išsigando to puikiai pažįstamo šokinėjančio kalbos ritmo ir žinomo rimavimo, kai iš esmės netyčia pradėdavo deklamuoti vieną iš savo eksromptu sukurtų baladžių.

Bet, po perkūnais, juk neatėjo į kažkokią aludę ar menininkų vakarėlį paskaityti Edgaro Alano Po. Jis – aristokratiškai pasidabinęs Karališkosios menų akademijos prezidentas, pagrindinė britų meno figūra, ir, svarbiausia, žmogus, privalantis kalbėti išmintingai! Reikia šnekėti paprasta anglų kalba!

– Dabar, būdamas čia, noriu kreiptis į Akademiją. Neseniai kalbėjo Kenterberio arkivyskupas, – *solidžiai pasakyta*, – dabar noriu atsakingai pakalbėti apie šią organizaciją... *Tik apie ką šioje organizacijoje?*

Jis turėjo galvoje šią vyrų organizaciją, kolektyvinę anglų meno organizaciją, Berlingtono rūmuose gausiai prie stalų susėdusius žmones. Prie stalų, išrikiuotų tiesiai priešais jį. Prezidentas apžvelgė vieną stalą po kito. Pažiūrėjo kairėn, žvilgtelėjo dešinėn, tada nukreipė žvilgsnį tiesiai ir, reikia pripažinti, nelabai apsidžiaugė tuo, ką išvydo. Nė trupučio. *Pats laikas užduoti klausimą visiems šios anglų meno organizacijos nariams. Ir paklausti tiesiai šviesiai, tautai girdint per radiją. Juk tokiu atveju jie negalės teigti nieko negirdėję?*

Ar jie to verti? Štai kur klausimas.

– Ar visi nusipelnė būti šitame pastate, kuriame glaudžiasi? Ar mes dirbame taip puikiai, kaip turėtume? Juk ne man reikėtų čia šįvakar verstis per galvą... – *Per galvą? Tu stovi kojomis ant žemės, Alfredai.* – ...ir šįvakar ieškoti, kas Akademijoje vyksta ne taip.

Tą akimirką kažkas pritariamai sumurmėjo, pasigirdo aukštuomenės bruzdesys, mėginantis jį užčiaupti, aristokratai pabandė prezidentą nukreipti jų pamėgtais mandagiais diplomatiniais kanalais. Prezidentas jau tē jų nebylų kuždesį: „Ne, Maningsai, jūsų teisybė, ne *jums*, antrajam kažkokio Safolko malūnininko sūnui, *mus* kritikuoti.“

Tai tik dar labiau kaitino prezidento jausmus. *Oho, ne mano nosiai!* Jeigu šitiems žmonėms nors akimirką šovė į galvą mintis, kad pavyks prezidentą priversti atsisakyti savo sumanymo, tai turbūt neįmanoma dar labiau apsirikti. *Nė už ką gyvenime, nė už jokių pinigų*, – tarė sau.

– Tačiau, TAČIAU suvokiu save kaip prezidentą organizacijos, kuri, sakyčiau, tuščiai leidžia laiką.

Jis pabrėžė „tuščiai“ ir akcentavo „laiką“, o nuskambėjus frazei apie „tuščiai leidžiamą laiką“, nemažai vyrų liulančiais pagurkliais susmeigė akis į stalą, visi vartė akis, o kai kurie vienu akies krašteliu dėbčiojo į šoną. Per salę nuvilnijo baimė, kad jis tai padarys. Dar daugiau, padarys tai milijonams klausantis per radiją. Jis velniškai teisus. *Juk sakiau tau, Lora, kad padarysiu.*

Tylumoje prezidentas išvydo į viršų kylančią baltą manikiūruotą ranką.

Tuščiai gaišamas laikas. Būtent, Monti, būtent taip ir yra. Montis visuomet sakydavo, kad pernelyg daug karių

tuščiai švaisto laiką. Vinstonui irgi savotiškai patiko šita mintis. „Pernelyg daug politikų, – sakydavo Vinstonas, – ir „vadinamųjų valstybininkų“ tuščiai leidžia laiką.“ Užsitęsęs tylai, prezidentas dar kartą apžvelgė patalpą. Akys neužkliuvo už jokio konkretaus taško. Jis paprasčiausiai leido kaltinimams įsiskverbti giliai į širdį ir sukelti skausmą. Laiko švaistytojai žino, kas esą, *jis* irgi žino, kas jie tokie, ir sudraskys juos į skutelius.

– Jie! – prezidentas pakėlė balsą. – Jie mano, kad vadinamajame MODERNIAJAME MENE yra kažkas tokio.

Ištarus lemtinguosius žodžius „modernusis menas“, per salę nuvilnijo atodūsis, puikiai girdimas atodūsis. *Taip, lapinas Renaras išlindo į viešumą ir ėmė bėgti. Dabar jau aišku, kad medžioklė prasidėjo.* Staiga – kartais jam taip nutikdavo ir tapant – prezidentas pajuto nepaprastą jėgų antplūdį, staigiai plūstelėjusį adrenalina, tarsi didžiuliu greičiu skuostų palei Kornvalio pakrantę arba šuoliuotų lygiais Norfolko laukais, rankoje laikydamas botagą, ant šono pakreipta kepure, lekiantis visu greičiu ir visiškai nesibaiminantis prieš akis išnirusio plataus griovio. Beprasmiška pulti į šalį, reikia ryžtis šuoliui.

Jo balsas įgavo daugiau galios, daugiau rungtynių dvasios.

– Na, aš pats mieliau... – prezidentas suvokė, kad jeigu jau piktžodžiauja, tai verčiau elgsis civilizuočiai: *iš*

*tiesų reikėtų elgtis padoriai, atsigręžti į Kenterberio arki-
vyskupą ir jam linkelti.* – ...Ak, atleiskite, pone arkivys-
kupe, verčiau aš jau velniškai susimausiu pasirinkdamas
prastą apdulkėjusią senieną, kurioje bandyta kažkaip
pavaizduoti tai, ką dailininkas pamatė ar pajautė, negu
dirbtinai gudrausiu sekdamas... na, gal pavadinkime tai
Paryžiaus mokykla?“

Prezidentas labai mėgavosi tuo sąmoju apie Paryžių,
ta panieka, tiesiog veržte išsiveržusia tariant žodį „Par-
yžius“. Jam tai labai patiko. Taigi, visiškai kaip Čarlis
Čaplinas „Didžiajame diktatoriuje“ prezidentas įspendė
rankomis į šonus ir apsimetė žvilgsniu prie stalų ieškan-
tis įsižeidusių prancūzų diplomatų.

– Tikiuosi, Prancūzijos ambasadoriaus šįvakar čia
nėra.

Reikia pripažinti, kad šiam nukrypimui nuo pagrindinės
temos prezidentas pasirinko gana neblogą momen-
tą. Po jo žodžių pasigirdo nuoširdus juokas, pritariantis
juokas, o geriausiai šis nuokrypis paveikė Vinstoną, kurio
pečiai tai pakildavo, tai vėl nusileisdavo. *Senasis gerasis
Vinis* – prezidentas nusišypsojo – *niekada nepataikauja
elitinėms prancūzų varlėms ir jų naujoviškoms madoms.*
Pažvelgęs į visus, prezidentas ryžtingai tęsė kalbą.

– Ne per seniausiai šioje pačioje vietoje kalbėjau su
studentais, vaikinais ir merginomis, ir jie iš Vyriausybės
sulaukia įvairiausių dovanų. Už ką? Už ką?

Jokio atsakymo.

Niekas neatsakė. Niekas neišdrįso.

– Kad mokytųsi meno. Ir kad taptų kuo? Nemeni-
ninkais. Na, tuomet patariau šiems studentams: „Jeigu
tapysite medį, tai, dėl Dievo meilės, nutapykite jį panašų
į medį, o jeigu tapysite dangų, pasistenkite padaryti jį
panašų į dangų.“

Aišku kaip dukart du, kad Vinstonui patiko kiekvie-
nas žodis: prezidentas jautė jo šiltą palaikymą, nebuvo
visiškai jokio reikalo pasitikrinti. Argi per pastaruosius
mėnesius jiedu ne pakankamai prisidiskutavo apie me-
džių tekstūras ir dangaus dangiškumą?“

Jis kalbėjo toliau:

– Vien per pastarąsias dvi dienas automobiliu nu-
važiavau iš savo namų Dedhame į Njumarketą ir atgal.
Sekmadienį, važiuodamas per Safolką, visą laiką žiūrėjau
į padangę... O koks dangus buvo pirmadienį! – Ir nors
visi šie vyrai tapė dangų, visgi *mes* turėtume dangų tapyti
geriau!

Dangų! Ne kačiukus su tiek pat kojų kaip ir šimtako-
jo. Dangų! Ne pikasiškus portretus, ne dvinoses ir tripa-
pes moteris su iš ausų kyšančiais ryklio dantimis!

Taip, dabar prezidentas sėdėjo savo vežėčiose.

– Bet nepaisant visų dėl meno dedamų pastangų
įvyko tas kvailas pertrūkis. Tam pasitarnavo spaudoje

rašantys kvailiai, skatinantys visą tą velnišką nesąmonę, – šį kartą arkivyskupas neišgirdo atsiprašymo už „velniavimąsi“, – išmušantys jaunimą iš vėžių. Aš neklystu... Savo pusėje turiu lordą merą... – *Esu tikras, jis eina už mane.* – ...o man iš kairės – naujai išrinktasis nepaprastasis Akademijos narys, ponas Vinstonas Čerčilis... – *Būtent mano išrinktas, nes jis moka nutapyti į medį panašų medį, o jo nutapytas dangus panašus į dangų. Vinstonas Čerčilis, kurį išrinko antrasis vieno Safolko malūnininko sūnus.* – Aš žinau, kad Vinstonas eina už mane, nes kartą pasiteiravo: „Alfredai, jeigu sutiktum gatve ateinantį Pii-kass-ą, ar man padėtum išspardyti jo kažką-kažką-kažką? O aš atsakiau: „Taip, sere, prisidėčiau.“

Na, to jau *gana!* Salėje kilo baisus šurmulys. Didžiulis sąmyšis, ne kitaip. Alfredas jautėsi pasiekęs savo tikslą. Iš tikrųjų išjudinęs visą renginį. Trečioji Berlingtono rūmų galerija suošė. O nuo paskutiniųjų stalų pakilusi juoko banga atvilnijo iki pirmųjų stalų ir atsirito iki prezidento. Galustalėje kikenė Montis.

Taigi, puiku. Kol kas. Bet kaip reagavo tie lepšiai? O ką daro tie šio pasaulio blantai* manikiūruotais nagais, moduluotais balsais ir porcelianiniais veidais? Ką jiems reikia Vinstonas ir prezidentas, kokiame nors tarpdury-

* Aliuzija į XX a. anglų menininką Entonį Blantą (Anthony Blunt) ir jo gebėjimą išsišokti.

je tykantys Pikadiliu atžingsniuojančio Pablo su berete ant galvos, kad staiga išpuolę galėtų įspirti jam į užpakalį? *A?*

Prezidentas jautėsi esąs nuostabiai puikios formos; dar niekada jis nesijautė geriau.

– Na, – tęsė jis, – šįvakar pas mus atvyko visokiausių aukštosios kultūros atstovų, *eks-perty*, galvojančių, kad jie apie meną išmano daugiau už tuos vyrus, kurie turėjo nutapyti paveikslus. Ir netgi už tuos vargšelius, kurie atsisdėd lauke bando nutapyti peizažą ir kuriems nepavyksta.

Nes, anot prezidento, būtent taip ir reikia tapyti paveikslą, *en plein air**, kaip sakydavo Bastijenas Lepažas**. Tai daryti ir paprasta, ir sudėtinga. Prireikia visų dažų, baltos spalvos, terpentino, skėčio, skudurų ir puikiausių teptukų. Ant akių užsimaukšlini kepurę, įsikandi teptukus, pasiimi molbertą, paletę, drobę ir kur nors Norfolke, Hampšyre*** ar Kornvalyje droži į lauką bet koku oru – ir vėjui pučiant, ir lietui žliaugiant, ir saulei plieskiant. Ir karui siaučiant, ir įsivyravus taikai. Išėini ir dirbi – štai ką jiedu su Lora vienas kitam sakydavo Lamornoje. „Drožk į lauką ir dirbk iki nukritimo.“

* *En plein air* (pranc.) – pleneras, tapymas gamtoje, perteikiant tikrovišką natūralios gamtos vaizdą.

** Žiulis Bastijenas Lepažas (Jules Bastien-Lepage) – prancūzų dailininkas, natūralizmo atstovas.

*** Hampšyras (Hampshire) – grafystė pietinėje Anglijoje.